

Meerjarenplan Erfgoedinspectie 2008 - 2012

Erfgoedinspectie

Oktober 2007

Inhoud

1	Huidige situatie	5
1.1	Rijkstoezicht in verandering	5
1.2	Rijkstoezicht op cultureel erfgoed	5
1.3	Omvang en samenstelling van het toezichtveld	6
1.4	Ontwikkelingen in het werkveld	6
1.5	Karakteristieken van de Erfgoedinspectie	8
2	Gewenste situatie in 2012	11
2.1	Algemeen	11
2.2	Methodiek	11
2.3	Sectoren	12
2.4	Randvoorwaarden	13
3	Programmeringslijnen	15
3.1	Algemeen	15
3.2	Professionaliteit en samenwerking	15
3.3	Transparantie en selectiviteit	16
3.4	Slagvaardigheid en de interventiepiramide	16

1.1 Rijkstoezicht in verandering

De verhouding van de rijksoverheid tot de burger is sterk in beweging. De overheid beperkt zich meer en meer tot kadergeving op hoofdlijnen. Het is vervolgens aan de samenleving om daar met eigen verantwoordelijkheid invulling aan te geven. Deze filosofie van 'goed bestuur' heeft onmiskenbaar haar weerslag op de positie en werkwijze van rijksinspecties. Het zogenaamde Nieuwe Inspecteren is gebaseerd op vertrouwen in de samenleving en is onderdeel van een breder systeem van checks and balances. Binnen dat bredere systeem moeten nut, noodzaak en meerwaarde van rijkstoezicht aantoonbaar zijn. Interventies bij afzonderlijke instellingen worden gericht en beperkt door risicoanalyses. Waar sectoren in staat zijn adequaat invulling te geven aan zelfregulerende kwaliteitszorg, treedt het rijkstoezicht terug en beperkt haar interventies tot periodieke controles. De kerntaak van rijkstoezicht verschuift daarmee van het inspecteren van afzonderlijke instellingen naar het monitoren van stelsels als geheel. In deze positie is de rijkstoezichthouder bij uitstek in staat de kwalitatieve werking van een systeem te overzien en zwakke schakels binnen de vaak complexe uitvoeringsketens te identificeren. Politiek en maatschappij doen steeds vaker een beroep op rijksinspecties om deze nieuwe rol te vervullen.

1.2 Rijkstoezicht op cultureel erfgoed

"Het ligt in het wezen van den staat dat hij de nationale rijkdommen, door voorgelachten nagelaten, bewaart, onderhoudt en ten bate doet strekken van het gehele volk. Het is dit element van conservering en continuïteit, den staat eigen, dat hem een taak geeft ten aanzien van oude schoonheid, in welken vorm zij zich ook voordoet, van landschaps- en stedschoon niet minder dan van beeldende kunst." (E. Boekman, Overheid en kunst in Nederland, 1939, p. 183).

Dit citaat, opgenomen in de hoofdlijnenbrief "Kunst van Leven" (22 juni 2007), geeft kernachtig de taakopdracht van de Erfgoedinspectie weer. De overheid stelt kaders en voorschriften waarbinnen cultureel erfgoed duurzaam benut en behouden kan blijven. Het is de taak van de Erfgoedinspectie erop toe te zien dat deze kaders en voorschriften worden nageleefd. Waar regels worden overtreden, ontstaat immers schade aan het erfgoed en aan de beschikbaarheid daarvan voor generaties na ons. Maar kaders en voorschriften vormen nooit een doel op zich. Het gaat uiteindelijk om de achterliggende doelstelling, het waarborgen van een zorgvuldige omgang met en duurzame beschikbaarheid van ons erfgoed. Daar moet in de eerste plaats de erfgoedsector zelf invulling aan geven. En dat gebeurt ook steeds meer, bijvoorbeeld door het aannemen van sectorale gedragscodes of systemen van kwaliteitsborging. De Erfgoedinspectie is actief betrokken bij de totstandkoming of verbetering van zulke vormen van zelfregulering. Als regels onbedoeld of

onbewust worden overtreden, zal de Erfgoedinspectie bij voorkeur stimulerend optreden, bijvoorbeeld door het geven van voorlichting. Maar waar kaders en voorschriften bewust of bij herhaling worden genegeerd, is een hardere interventie op zijn plaats. De erfgoedinspecteur beoordeelt vanuit zijn of haar professionaliteit welke aanpak het meest doelmatig is. Op deze wijze geeft de Erfgoedinspectie genuanceerd en eigentijds invulling aan haar handhavingstaak. En in het verlengde van de verschuiving naar tweedelijns- of systeemtoezicht, is de Erfgoedinspectie steeds meer in staat een positie in te nemen waarin zij door het Ministerie van OCW wordt bevraagd op het functioneren van het erfgoedstelsel als geheel, als samenspel van verschillende ketenpartners.

1.3 Omvang en samenstelling van het toezichtveld

Het toezichtdomein van de Erfgoedinspectie omspannt de gehele erfgoedsector en richt zich op aspecten variërend van het beheer van museale collecties tot het behoud van historische bouwwerken, van het onderzoeken van archeologische vindplaatsen tot het bewaren van archiefstukken voor toekomstig historisch onderzoek. Deze diversiteit vloeit voort uit het feit dat de Erfgoedinspectie toezicht houdt op vier afzonderlijke stelsels binnen de cultuursector, stelsels die wezenlijk van elkaar verschillen naar inhoud, beleidsmatige kaders en bestuurlijke verhouding tot het Ministerie van OCW. Het bestel van de Nederlandse archeologie is ingericht op commerciële uitvoering door private partijen. De overheid ziet daarbij toe, op grond van de Monumentenwet 1988, op naleving van de regels voor kwaliteitszorg die in het kader van zelfregulering door de archeologische sector zijn ontwikkeld. Het overige deel van de Monumentenwet betreft de omgang met gebouwde monumenten, met materiële historie boven de grond. Het toezicht daarop heeft als klankbord vooral particuliere eigenaren van monumenten en lagere overheden. Met betrekking tot archiefbeheer bewaakt de Erfgoedinspectie de naleving van de Archiefwet door organen van de centrale overheid zelf – de departementen en ca. 400 (clusters van) bestuursorganen. De zorg voor museale collecties, tot slot, betreft speciaal het toezicht op het beheer en behoud van publiek cultuurbezit in voormalige rijksmusea, naast toezicht op wettelijk beschermde collecties in particulier eigendom en op de naleving van internationale regelgeving ter bescherming van cultuurgoederen. Het 'veld' dat onder het toezicht van de Erfgoedinspectie valt is daarmee verre van homogeen en door zijn brede schakering ook niet collectief te inspecteren.

1.4 Ontwikkelingen in het werkveld

Van de vier stelsels die onder het toezicht van de Erfgoedinspectie ressorteren zijn er drie - archeologie, monumenten en collecties - direct en uitsluitend aan erfgoed gebonden. De vierde - de archiefhuishouding van de centrale overheid - heeft een bredere werking, want dit stelsel is in de eerste plaats verbonden met de rijksverantwoordelijkheid voor efficiënt

en transparant openbaar bestuur. Elk van de vier stelsels is op dit moment aan grote veranderingen onderhevig.

Op het terrein van de archeologie zal de komende jaren moeten blijken of de kaders waarbinnen recent het Verdrag van Malta in de Monumentenwet is geïmplementeerd, het archeologische erfgoed adequaat kan beschermen tegen teloorgang en verstoring door mensen die daartoe niet bevoegd zijn. Het succes van het nieuwe bestel zal in belangrijke mate moeten blijken uit de bereidheid van commerciële partijen om verantwoord om te gaan met de kwaliteitsnormen die de branche heeft opgesteld, en de bereidheid van gemeentelijke overheden om invulling te geven aan hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de omgang met het lokale erfgoed. Als dat niet gebeurt, is het te verwachten dat prijsconcurrentie tussen uitvoerders van archeologisch veldwerk zijn weerslag heeft op de kwaliteit van onderzoek en de schriftelijke vastlegging daarvan.

Het bestel van monumentenzorg boven de grond zal de komende jaren een verschuiving laten zien van objectgerichte conservering naar omgevingsgericht beheer in de bredere context van gebiedsontwikkeling. Concreter gezegd, het monument wordt niet alleen beschouwd als losstaand historisch object, maar als onderdeel van een levende ruimtelijke omgeving waarin landschap, archeologie, historische bebouwing en nieuwe architectuur op een organische wijze hun plaats vinden. Met deze versterking van de samenhang tussen monumentenzorg en ruimtelijke ordening zal ook de verantwoordelijkheidsverdeling tussen Rijk en gemeenten opnieuw worden gezien. Deze operatie is complex en niet zonder risico's. Ten eerste moeten veranderingen in de keten - van beleidsontwerp tot uitvoering en toezicht - goed op elkaar blijven sluiten zodat er geen gaten vallen in het systeem. Ten tweede is het essentieel dat gemeentes en lokale monumentencommissies adequaat en professioneel invulling geven aan hun nieuwe verantwoordelijkheden ten aanzien van de integrale monumentenzorg.

Het werkveld van erfgoedcollecties is eveneens in beweging. Dit jaar (2007) is de *Regeling materieelbeheer museale voorwerpen* ingegaan, waarmee het toezichtdomein van de Erfgoedinspectie formeel is uitgebreid met negen instellingen plus het toezicht op bruiklenen uit de collectie van het Instituut Collectie Nederland (ICN) aan ministeries. Daarnaast is zijn acht musea aangewezen voor langjarig subsidieperspectief, visitatie en, hoogstwaarschijnlijk, voor inspectie. Verder zal de komende jaren duidelijk moeten worden of de invoering van een 'peer review' visitatiesysteem bij de voormalige rijksmusea voldoende garanties biedt voor adequate interne kwaliteitszorg. Tenslotte is er veel ontwikkeling op het gebied van internationale regelgeving met betrekking tot de in- en uitvoer van erfgoed. Kunstsmokkel uit de mediterrane landen, erfgoedplundering in oorlogsgebieden en de teruggave van etnografica in Westerse musea staan volop in de belangstelling – zaken die alles te maken hebben met toezicht en handhaving. Het is

denkbaar dat politieke besluitvorming op dit terrein zal leiden tot nieuwe of geïntensiverde taken van de Erfgoedinspectie op dit gebied.

Het vierde werkveld van de Erfgoedinspectie is de informatiefunctie van de overheid, die een revolutionaire omslag doormaakt van papier naar digitaal. Dat schept tal van nieuwe mogelijkheden voor transparant bestuur, maar stelt de overheid ook voor een aantal lastige uitdagingen op het gebied van beheer, selectie en beveiliging van de digitale stroom, waarvoor in de komende jaren een oplossing moet worden gevonden. Zo niet, dan zal het huidige decennium één van de slechtst gedocumenteerde periodes uit de geschiedenis blijken te zijn. De kabinetsvisie *Informatie op Orde* (2006) onderschrijft de urgentie van maatregelen ten volle en zet een aantal actielijnen uit die grote impact zullen hebben op de archivale toezichtstaak van de Erfgoedinspectie. Centrale elementen uit *Informatie op Orde* zijn de voorgenomen herziening van relevante wet- en regelgeving om de informatiefunctie tot een samenhangend geheel te maken en de nadruk op zelfzorg van overheidsorganen voor goed en eigentijds informatiebeheer.

Overkoepelend in al deze bewegingen is de focus op de ontwikkeling van kwaliteitszorg als eigen verantwoordelijkheid van de instellingen. De Erfgoedinspectie komt daarmee, zeker op termijn, steeds meer in de positie van toezichthouder op het functioneren van systemen van kwaliteitszorg. Maar voordat zelfregulering door het veld en systeemtoezicht door de Erfgoedinspectie een feit zijn, zal nog heel wat water naar de zee moeten vloeien. De onderlinge organisatiegraad van instellingen binnen de erfgoedstelsels is nogal wisselend en koepelorganisaties, voor zover aanwezig, genieten maar beperkt gezag in de sector. De opbouw en bevordering van zelfregulerende kwaliteitssystemen kost daardoor veel tijd en inzet, waarvoor het Ministerie van OCW ook extra middelen heeft toegezegd voor de komende jaren. Duidelijk mag zijn dat het tot stand komen en effectief functioneren van deze kwaliteitssystemen voorwaardelijk is voor door de Erfgoedinspectie beoogde verschuiving van eerstelijns inspecties naar tweedelijns- of systeemtoezicht.

1.5 Karakteristieken van de Erfgoedinspectie

De Erfgoedinspectie is in 2004 ontstaan uit de bundeling van vier kleine rijksinspecties, corresponderend met de genoemde stelsels voor archeologie, archieven, collecties en monumenten. Al zijn deze werkvelden naar inhoud erg verschillend, op het gebied van back-office, kennis- en methodiekontwikkeling kunnen ze veel voor elkaar betekenen. Juist in een tijd waarin de methoden en technieken van het inspectiewerk zich snel ontwikkelen, tekent de meerwaarde van de centrale organisatie van de Erfgoedinspectie zich dan ook duidelijk af.

Dat achter de bescheiden vlag van cultureel erfgoed vier onderscheiden en arbeidsintensieve werkvelden schuilgaan, is een eerste karakteristiek die de

Erfgoedinspectie onderscheidt van andere rijksinspecties. De tweede is dat het afbreukrisico van onvoldoende naleving van de regels in de cultuursector tamelijk 'eigenaardig' is. Teloorgang van cultureel erfgoed doet zich vooral sluipend voor en de economische schade is hooguit indirect te becijferen. Maar incidenten op dit gebied staan onvermijdelijk borg voor grote maatschappelijke en politieke aandacht, omdat cultureel erfgoed uit zijn aard onvervangbaar is en beschadigingen doorgaans onomkeerbaar. Een derde karakteristiek is dat voorschriften voor beheer en behoud van erfgoed eerder zijn omschreven in kwalitatieve doelstellingen dan in kwantitatieve normen. Het inspectiewerk is daardoor nadrukkelijk kennisintensief. Cultuurinspecteurs worden geacht hun vak te kennen en het is aan die kennis dat zij hun gezag in het veld ontleen.

2.1 Algemeen

Het meerjarenplan 2008-2012 van de Erfgoedinspectie wordt zodoende geschreven tegen een veranderlijk decor. De opvattingen over modern en proportioneel overheidstoezicht zijn nog volop in beweging en hetzelfde geldt voor de erfgoedstelsels die onder het toezicht van de Erfgoedinspectie vallen. Gegeven deze situatie heeft de Erfgoedinspectie gekozen voor een 'voortschrijdend beleidsplan'. Het heeft een meerjarige horizon, maar zal jaarlijks worden geactualiseerd. De Erfgoedinspectie doet dit in de verwachting dat haar plannen zullen passen in een heldere visie van de Minister op de aansluiting tussen beleid, uitvoering en toezicht in de besturingsketen van het erfgoedbestel.

2.2 Methodiek

De Erfgoedinspectie stelt zich tot doel om uiterlijk in 2012, of zoveel eerder als mogelijk, de inspectiemethodiek maximaal te hebben vernieuwd conform de beginselen van de rijksbrede Kaderstellende Visie op Toezicht (2005) en de OCW-visie Toezicht in Vertrouwen, Vertrouwen in Toezicht (2006):

1. De Erfgoedinspectie inspecteert programmatisch en selectief op basis van systematische risicoanalyse, waar mogelijk ondersteund door geautomatiseerde data-analyse van verantwoordingsinformatie van instellingen.
2. De Erfgoedinspectie communiceert actief (bijeenkomsten) en passief (transparant webgebruik) met het onder toezicht gestelde veld en legt daarbij nadruk op de overdracht van preventieve en gedragsbeïnvloedende informatie.
3. Waar noodzakelijk kan de Erfgoedinspectie slagvaardig interveniëren aan de hand van een degelijk ontwikkeld interventierepertoire.
4. De Erfgoedinspectie bevordert actief de totstandkoming of verdere ontwikkeling van systemen van kwaliteitszorg en zelfregulering, waarmee de relatie van de Erfgoedinspectie tot de toezichtgenietende kan verschuiven van eerstelijns- naar tweedelijns- of systeemtoezicht.
5. De werkwijze van de Erfgoedinspectie is gericht op integrale samenhang met relevante trajecten van beleidsontwikkeling, wetgeving en uitvoering door directies en diensten binnen het Ministerie van OCW, met inachtneming van ieders onderscheiden verantwoordelijkheden binnen de beleidscyclus.
6. Waar zinvol richt de Erfgoedinspectie zich op het bevorderen van de totstandkoming van toezichtrelaties op basis van kwaliteitszorg bij andere overheden en organisaties.
7. De Erfgoedinspectie bewaakt de doelmatigheid van haar inspanningen door middel van effectmetingen en externe audits.

2.3 Sectoren

Voor de sector archeologie voorziet de Erfgoedinspectie in 2012 een situatie waarin alle partijen in het bestel de functie vervullen zoals door de Minister in de Monumentenwet is bedoeld, en waarbij gemeenten hun verantwoordelijkheid voor de omgang met het lokale erfgoed effectief waarmaken. Naar verwachting is in zo'n situatie de kwaliteit van veldwerk en rapportages voor minstens 80 % geborgd door instrumenten van zelfregulering. In deze situatie kan de Erfgoedinspectie zich richten op het monitoren van de kwaliteit van de eindproducten en haar handhavingscapaciteit gericht inzetten op een minderheid van nalatigen, waar nodig met snelle en harde interventies. Als de kwaliteitsborgen binnen het systeem echter niet blijken te werken, kan de commerciële inrichting van het opgravingsbedrijf, in combinatie met het natuurlijke spanningsveld tussen culturele en economische belangen bij gemeenten, zeer slecht uitwerken voor het bodemarchief.

Voor de sector Monumenten is de gewenste situatie dat alle actoren – waaronder eigenaren van monumenten, lokale overheden, lokale monumentencommissies en de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) – op betrokken en deskundige wijze invulling geven aan de taken en bevoegdheden die de Ministerie van OCW ze heeft toebedacht in het vernieuwde bestel. In deze situatie kan de Erfgoedinspectie zich richten op het monitoren van de werking en transparantie van het systeem, met nadruk op gebiedsgerichte monumentenzorg en waar mogelijk in samenwerking met de VROM-Inspectie. Het risico bestaat evenwel dat, zeker de eerste jaren, de meeste gemeenten niet dezelfde mate van professionaliteit op het gebied van monumentenzorg aan de dag zullen leggen en dat ook hier een spanningsveld ontstaat tussen economische en cultuurhistorische belangen.

In lijn met de kabinetsvisie Informatie op Orde is voor de sector Archieven de gewenste situatie dat deugdelijk digitaal beheer van formele informatie de norm is onder organen van de centrale overheid en dat de eisen die gesteld mogen worden aan de Informatiefunctie van de overheid toereikend zijn vastgelegd in nieuwe wetgeving. In deze situatie is de Archiefwet 1995, en daarmee de Inspectie die ziet op de naleving daarvan, hergepositioneerd en beperkt de politieke verantwoordelijkheid van de Minister van OCW zich expliciet tot erfgoedbelangen. De Erfgoedinspectie kan haar inzet dan richten op de systematische aansturing en control van de informatiefunctie bij overheidsorganisaties op basis van risicoanalyses. Maar voor deze situatie een feit is, zal een stevige inzet van de Minister van OCW (tezamen met de Minister van BZK) en de verantwoordelijke beleidsdirecties noodzakelijk zijn om de actielijnen van Informatie op Orde tot uitvoering te brengen.

Voor de sector Collecties ziet de Erfgoedinspectie een gewenste situatie in 2012 waarin het zelfregulerend visitatiesysteem van de voormalige rijksmusea naar behoren werkt en waarin concrete en werkbare afspraken zijn gemaakt over de naleving van internationale verdragen met betrekking tot de in- en uitvoer van cultuurgoederen. In deze situatie kan de Erfgoedinspectie haar inspanningen beperken tot het houden van systeemtoezicht in combinatie met door risicoanalyse gerichte controle-inspecties. In een slechter scenario verwordt Nederland door gebrek aan nalevingsinspanningen tot een vrijhaven voor illegaal verkeer van cultuurgoederen. En indien het museale veld te vrijblijvend invulling blijkt te geven aan de zelfzorg voor kwaliteit, zullen de noodzakelijke kosten voor beheer en behoud van depots het naar verwachting afleggen tegen de dominantie van publieksgerichte activiteiten.

2.4 Randvoorwaarden

De realisatie van de doelstellingen in dit meerjarenplan is voor een belangrijk deel afhankelijk van actoren buiten de Erfgoedinspectie:

1. Programmeringslijnen die parallelle actie verlangen van de beleidsdirecties en en/of uitvoerende diensten veronderstellen coördinerende regie binnen het Directoraat Cultuur om te komen tot een sluitende beleidscyclus.
2. De bestelwijzigingen die in 2012 tot voltooiing moeten zijn gekomen, vallen onder de uitvoerende verantwoordelijkheid van beleidsdirecties van de Minister van OCW, speciaal de Directie Cultureel Erfgoed en de Directie Wetgeving en Juridische Zaken. Deze bestelwijzigingen zijn voorwaardelijk voor de totstandkoming van zelfregulerende kwaliteitszorg en daarmee de verschuiving naar tweedelijns- of systeemtoezicht door de Erfgoedinspectie.
3. Het tempo waarin het veld in staat is zelfregulerende verantwoordelijkheden op zich te nemen, laat zich niet goed voorspellen. Tussen de werkvelden bestaan aanzienlijk faseverschillen in de mate waarin die kwaliteitssystemen tot stand komen of reeds zijn ontwikkeld.
4. Om een initiërende, ondersteunende of aanjagende rol te kunnen vervullen in deze processen (zie 1-3), heeft de Erfgoedinspectie aanspraak gemaakt op middelen voor flankerend beleid bij de aanstaande reorganisatie. Op het moment van schrijven is nog niet bekend of deze aanspraak wordt gehonoreerd.
5. De toch al beperkte capaciteit van de Erfgoedinspectie kan onvoorzien worden belast door noodzakelijke reacties op incidenten. Verder zijn in verschillende werkvelden de komende jaren beleidsmatige of juridische ontwikkelingen te voorzien die kunnen leiden tot nieuwe takenpakketten. De Erfgoedinspectie zal deze alleen goed kunnen "adopter" op grond van een adequate taken-middelen discussie.

3.1 Algemeen

De komende jaren vormen een transitieperiode waarin het Nieuwe Inspecteren, in directe wisselwerking met het gereedkomen van de geschetste nieuwe kaders op het gebied van beleid en wetgeving, methodisch wordt uitontwikkeld en inhoudelijk wordt geoperationaliseerd. De tijd en capaciteit die de Erfgoedinspectie in haar ontwikkelprogramma investeert, zal deels worden ondervangen door tijdelijke versterking in het kader van flankerend beleid, deels worden onttrokken aan het reguliere werk. Dat betekent dat de Erfgoedinspectie de komende jaren minder eerstelijns inspecties en interventies zal verrichten dan in de afgelopen jaren. Om daarbij de risico's voor het onder toezichtgestelde erfgoed te beperken, zal de Erfgoedinspectie nauwer de periodiciteit ('hartslag') van het veld gaan volgen, bijvoorbeeld door inspectieprogramma's in vierjarige cycli te draaien.

3.2 Professionaliteit en samenwerking

De professionele kennis van de inspecteur dient onbetwistbaar te zijn. Het gezag van de inspecteur en zijn of haar effectiviteit zijn immers direct gerelateerd aan die kennis, vooral bij zachte interventies en toezicht op afstand. De Erfgoedinspectie zal de komende jaren veel investeren in de ontwikkeling van nieuwe inspectiemethodes voor het erfgoed domein conform de uitgangspunten van het Nieuwe Inspecteren, speciaal risicoanalyse en effectmeting. Ook zal de Erfgoedinspectie blijvend investeren in vakkennis, bijvoorbeeld op het gebied van internationale ontwikkelingen en van juridische en juridisch-bestuurlijke kaders van toezicht.

De Erfgoedinspectie realiseert in de komende jaren een verdere stroomlijning van haar centrale administratieve processen, als zelfstandige eenheid, al dan niet met organisatorische lijnen naar de Inspectie voor het Onderwijs (afhankelijk van de uitkomsten van de aanstaande reorganisatie van het Ministerie van OCW). De Erfgoedinspectie richt zich op permanente kwaliteitsverbetering door cyclische verbetertrajecten en op evaluatie van het eigen functioneren door externe audits.

Waar mogelijk werkt de Erfgoedinspectie samen met andere rijksinspecties – in het bijzonder de Inspectie voor het Onderwijs en de VROM-inspectie – en neemt deel aan rijksbrede inspectieactiviteiten. Samenwerking met andere rijksinspecties vertaalt zich ook in collegiale signalering.

3.3 Transparantie en selectiviteit

De Erfgoedinspectie zal de komende jaren nadruk leggen op de ontwikkeling van een actieve communicatiestrategie met het onder toezicht gestelde veld. Preventieve, gedragsbeïnvloedende communicatie over eisen en voorschriften waaraan moet worden voldaan is een belangrijke voorwaarde voor de beoogde ontwikkeling naar meer toezicht op afstand. Ook zullen rapporten, bevindingen en adviezen waar mogelijk openbaar worden gemaakt en digitaal beschikbaar gesteld.

Incidentele toetsing vanaf de tweede lijn heeft als noodzakelijk tegenwicht zelfregulerende kwaliteitszorg door de toezichtgenietenden. De Erfgoedinspectie ondersteunt deze beweging van harte en is voornemens de komende jaren een actieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming of verdere ontwikkeling van zelfregulerende systemen van kwaliteitszorg.

Tweedelijns- of systeemtoezicht veronderstelt een andere manier van dataverzameling. De Erfgoedinspectie legt de komende jaren prioriteit bij de ontwikkeling en implementatie van ICT-ondersteunde analyse van verantwoordingsgegevens als input voor selectief en risicogestuurd toezicht.

3.4 Slagvaardigheid en de interventiepiramide

Ook in een situatie waarin tweedelijns- of systeemtoezicht maximaal is gerealiseerd, zal altijd een laag van eerstelijns inspecties en interventies overblijven ("trust but verify"). Bij ernstige overtredingen moet de Erfgoedinspectie slagvaardig en overtuigend kunnen optreden. Het interventie-instrumentarium van de Erfgoedinspectie is daar op dit moment echter niet op ingericht. De interventiepiramide bestrijkt feitelijk twee segmenten – een brede basis en een smalle top – terwijl het middelste deel ontbreekt. De basis is het gradueel opschalende repertoire van 'zachte' methodes: voorlichting, constateren en aanspreken, herhaald constateren met rappel, waarschuwen, verscherpt toezicht en actieve openbaarmaking. De top van de piramide bestaat uit een reservoir van uiterste ingrepen met zwaarwegende publicitaire en economische effecten voor overtreders. Zo is er voor archivaal wanbeheer bij organen de centrale overheid in beginsel de mogelijkheid van lijngestuurde personele maatregelen, en zo kan de Minister van OCW in principe de overeenkomst voor het collectiebeheer met voormalige rijksmusea beëindigen of de gedecentraliseerde bevoegdheden op het gebied van de monumentenzorg intrekken. In de praktijk komen dit soort extreme maatregelen niet snel voor, of anders gezegd, overtredingen zullen niet snel een ingreep van deze omvang rechtvaardigen. Om in de eerste lijn slagvaardig en overtuigend te kunnen blijven opereren, is uitbreiding van het handhavinginstrumentarium met (de mogelijkheid van) sancties van groot belang. Zinvolle

instrumenten daarbij zijn bestuurlijke boetes en/of kortingen op de subsidieverlening of bekostiging. In opdracht van de Minister van OCW zullen de beleidsdirecties de komende jaren dit instrumentarium moeten ontwikkelen. De Erfgoedinspectie zal waar mogelijk bijdragen aan de totstandkoming daarvan.

Ten slotte

Om dit meerjarenplan leesbaar en overzichtelijk te houden, is gestreefd naar een compacte weergave.

Per sector is een meer gedetailleerd, intern meerjarenbeleidsplan opgesteld dat de grondslag vormt voor de sectorale jaarwerkplannen. Deze jaarwerkplannen worden zoals gebruikelijk openbaar gemaakt, o.a. door publicatie op de website:

www.erfgoedinspectie.nl

Colofon

Uitgave

Erfgoedinspectie / Algemeen
Hoftoren, Rijnstraat 50
Postbus 16478 (IPC 3500)
2500 BL Den Haag

Algemeen telefoonnummer	+31 (0)70 – 412 4012
Fax	+31 (0)70 – 412 4014
E-mail	info@erfgoedinspectie.nl
Website	www.erfgoedinspectie.nl

Den Haag, oktober 2007

Over de Erfgoedinspectie / Algemeen

De Erfgoedinspectie waakt op nationaal niveau over een belangrijk deel van het Nederlands erfgoed. Het toezicht is gericht op archeologische opgravingen, archieven bij de centrale overheid, het roerend cultureel erfgoed en onroerende monumenten.

De Erfgoedinspectie ziet erop toe dat de regels worden nageleefd en stimuleert verbeteringen in het behoud en beheer en een goede omgang met het erfgoed. Waar nodig treedt zij op bij incidenten en calamiteiten.

De Erfgoedinspectie valt onder het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De inspectie werkt onafhankelijk en stelt objectief haar bevindingen vast en rapporteert daarover. Daarnaast adviseert zij de Staatssecretaris over de kwaliteit en effectiviteit van de regelgeving.